

Campusontwikkeling BIC Eindhoven

Het zichtbaar maken van bioscience

Kunst in de openbare ruimte is bij de ontwikkeling van universiteitscampussen vaak toegepast. Anno 2017 komen er steeds meer campussen tot stand. Welke rol kan kunst hierbij spelen? Een van de middelen die bij de Brainport Industries Campus in Eindhoven wordt ingezet als vragenoproeper en als vestigingsvoorwaarde, is het zichtbaar maken van natuurwetten in de openbare ruimte.

Het campusprincipe stamt uit Amerika, waar universiteiten zich op een privaat en vaak afgesloten terrein clusterden. Op een campus staan gebouwen los verspreid in een groene omgeving en is er bij uitstek ruimte voor kunst in de openbare ruimte. Het idee achter de combinatie kunst en wetenschap is dat zij elkaar kunnen versterken, bijvoorbeeld in het doen van nieuwe ontdekkingen en het bespreekbaar maken van de gevolgen van die ontdekkingen. Universiteitscampussen als De Uithof in Utrecht, Wageningen, Universiteit Twente (de moeder van alle universiteitscampussen) en de Vrije Universiteit Amsterdam kennen kunstroutes over hun terreinen.

Waar bij universiteitscampussen kunst in de openbare ruimte vaak integraal is meeontwikkeld, is de kunst op de High Tech Campus Eindhoven het resultaat van particulier initiatief. Dankzij

deze in 1998 door Philips opgerichte High Tech Campus is Eindhoven wereldwijd bekend. De huidige High Tech Campus functioneerde lang als plek waar alleen Philips onderzoek deed. Voordat de campus er was waren veel onderzoeksactiviteiten van Philips kriskras over heel Eindhoven verspreid. Door alle research- en developmentactiviteiten op één plek te concentreren ontstond een cluster van technisch-wetenschappelijk onderzoek, gecombineerd met proces- en productietechnologie, waar zich naast Philips meerdere bedrijven gingen vestigen.

Volgens Marcel van Veghel, asset manager van de campus, heeft Philips in de begindagen wel kunst in de openbare ruimte toegepast. Met de ontwikkeling van het terrein tot campus kwamen er bedrijven bij en was dat niet langer een speerpunt. In het Beeldkwaliteitplan voor de High Tech Campus wordt gewag gemaakt van een werkomgeving van 'hoogwaardige kwaliteit', zowel technisch als sociaal-maatschappelijk: IT- en andere voorzieningen moeten de werknemers optimale flexibiliteit bieden, waardoor samenwerken wordt gestimuleerd en efficiënt verloopt (Juurlink [+] Geluk 2011). De nadruk ligt vooral op natuur, landschap en sport als onderscheidende kwaliteiten voor de campus.

Brainport Industries Campus (BIC)

Het wereldwijde succes van de High Tech Campus heeft ertoe geleid dat de Eindhovense regio zich internationaal presenteert als Brainport. Dat houdt in dat op verschillende plekken in en om de stad een aantrekkelijke werk-, woon- en leefomgeving wordt nagestreefd. Landschap genereert kwaliteit van leven en houdt daardoor talent vast, of trekt het aan. Ook cultuurhistorie en identiteit zijn in toenemende mate van belang voor het vestigingsgedrag van talent en kennisintensieve bedrijven (Nefs 2016). In Eindhoven is daarom het doel om bijzondere nieuwe woon- en werkomgevingen te ontwikkelen. Om de aantrekkelijkheid van Brainport te verhogen hecht de gemeente Eindhoven grote waarde aan een goede culturele infrastructuur om de verschillende campussen en bedrijfsterrainen landschappelijk te koppelen. Aan de westkant van Eindhoven wordt deze koppeling Brainport Park genoemd. Daarbinnen zijn onder meer het Philips de Jongh Wandelpark, De Herdang (trainingscomplex psv Voetbal),

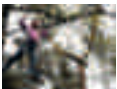

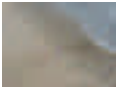

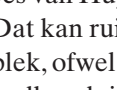
de Campus van de Internationale School Eindhoven, Eindhoven Airport, de Philips Fruittuin, het Bedrijventerrein Eindhoven Airport en het Flight Forum gekoppeld.

De Brainport Industries Campus (BIC) maakt deel uit van het Brainport Park. Dit gebied heeft een dubbelfunctie: het dient niet alleen om bedrijven te huisvesten, maar ook om te recreëren. De functies bedrijvigheid, verkeer en groen, vaak gescheiden, worden hier met elkaar vervochten in een poging elkaar te versterken. De BIC ligt naast Eindhoven Airport en de A2/N2. In totaal omvat de BIC 200 hectare, waarvan ongeveer 60 hectare bebouwd zal gaan worden. Voor de BIC gaat dit jaar de eerste paal de grond in. Begin 2018 nemen de eerste bedrijven er hun intrek.

Landschapswaarden als uitgangspunt

De BIC is een initiatief dat vanuit de industrie is ontstaan en is een samenwerkingsverband tussen Brainport Industries, SDK Vastgoed van VolkerWessels, de provincie Noord-Brabant, de gemeente Eindhoven en de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij. Simon Dona van DONA Stedenbouw is stedenbouwkundige voor de BIC en in opdracht van SDK Vastgoed als supervisor aangesteld. Het idee is om in de openbare ruimte van het gebied uiting te geven aan de bijzondere bedrijven die zich hier gaan vestigen. Voor de SDK zijn biosciencebedrijven de belangrijkste doelgroep. Kruitkok Landschapsarchitecten heeft een landschapsplan opgesteld, waarin de landschapswaarden van het gebied als uitgangspunt zijn genomen, zoals het beekdal van de Ekkersrijt, die door het gebied stroomt. Binnen het landschapsplan wordt ruimte gegeven om de natuurwetten tot uiting te brengen. Mariëlle Kok, verantwoordelijk voor het ontwerp: 'Na een avond met mensen uit het vakgebied van de bioscience te hebben gebrainstormd, hebben we een morfologische kaart voor het gebied gemaakt waarin natuurwetten als uitgangspunt dienen. De drie mechanicawetten en de gravitatiewet van Newton, de principes van Huygens, de wetten van Maxwell en de constante van Planck bieden volop inspiratie om uitgedrukt te worden in landschapselementen.' Aan de hand van een inspiratietabel waarin de wetten vertaald worden naar een structurerend element of een landschappelijk element, kunnen →

Inspiratie: Morfologische kaart van de natuurwetten als basis

	Element	Structurend element	Landschappelijk element
	3 wetten van Newton		
	Statica Evenwicht	"Onmogelijke" constructies	
	Dynamica Beweging van kracht	Ronddraaiende schijf, schommels of wip-elementen Chaotische beweging Windelementen	Wapperende rietstengels (symboliek voor high tech ophanging lab opstellingen) Windmolen
	Kinematica Beweging		Regulering van luchtstroom door boommassa, tegen gaan hittestress
	Principe van Huygens		
	Licht		
	Reflectie Breking Buiging	Lachspiegels Elementen in water Camera obscura	Vijver Moire effect Lichtstraal door water
	Principe van Huygens		
	Geluid		
	Reflectie	Stilteplek (anagoge absorptiekamer) Akoestische plek (parabolische spiegel met middelpunt)	Akoestisch theater Akoestische ruimte
	Breking Buiging		Wind op water Spectles
	Wetten van Maxwell		
	Elektromagnetisme		
	Magnetische veldlijnen		
	Gravitatiewet van Newton		
Zwaartekracht			Glijbaan
Constante van Planck			
Kwantummechanica			Twister Bedriegertjes, kwantum fonteintjes

6 T1611 R006 Brainport Industries Campus Fase 1 definitief inrichtingsplan na toetsing

KRUIKOK
Landschapsontwerpbureau

instrumenten ontwikkeld worden die de wetten ruimtelijk verbeelden. Een voorbeeld: een van de principes van Huygens die over geluid gaat, is reflectie. Dat kan ruimtelijk omgezet worden in een stilteplek, ofwel een anagoge absorptiekamer, die alle geluid naar zich toetrekt. Of juist in een akoestische plek in de vorm van een parabolische spiegel met middelpunt. Een ander voorbeeld: de wet van Newton over statica, evenwicht en zwaartekracht zou vorm kunnen krijgen in een (kunst)element waarvan je als passant in eerste instantie denkt: 'Hoe is dit mogelijk? Waarom blijft dit staan?'

Glashelder is dat Eindhoven met de ontwikkeling van de BIC een unieke kans heeft om een onderscheidend werklandschap te ontwikkelen

Het Kröller-Müller van de hightech

In het Beeldkwaliteitplan voor de BIC zijn bovengenoemde ambities vastgelegd. Dona ziet een kans om in de openbare ruimte te laten zien wat bioscience inhoudt, de doelgroep voor de BIC. Het liefst zou Dona de BIC tot het Kröller-Müller van de hightech ontwikkelen: een park waarbij natuur, landschap en kunst in eenheid met elkaar communiceren. Als inspiratie heeft Dona naast Kröller-Müller de manifestatie *Fenomena Rotterdam* voor ogen. Van mei tot oktober 1985 werd rondom de Euromast door middel van allerlei installaties natuur-, scheikunde en andere relevante wetenschap op een inspirerende manier uitgelegd. *Fenomena* wekte nieuwsgierigheid en verbazing op en daarmee enthousiasme voor deze vormen van wetenschap. Op de BIC kan een vergelijkbaar verhaal verteld worden. Kok noemt als inspiratie voor haar natuurwettentabel de manifestatie *Sonsbeek buiten de perken* uit 1971, waarbij de gebruikelijke locatie Park Sonsbeek zich als kunstmanifestatie over heel Nederland verspreidde. Dat leidde tot verrassende kunstuitingen die veel discussie oproepen. Deze manier

van toepassen van de natuurwetten in de ruimte wijkt af van de ‘traditionele’ manier van beelden in de openbare ruimte. Om de relatie tussen het omringende landschap en de bebouwing vloeiend te laten verlopen worden er geen hekken om de gebouwen heen gezet. De campus draagt op die manier bij aan een ‘belevingspark’ waar het publiek in contact komt met technologie en innovatie. En juist daarvoor is de openbare ruimte geschikt.

Er is nog een belangrijke reden om op deze manier het gebied te ontwikkelen: het aanbieden van onderscheidende vestigingskwaliteiten. Steeds meer ontwikkelende partijen komen erachter dat voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat naast harde voorwaarden als grond en gebouwen ook zachte elementen als ruimtelijke kwaliteit en beleving onontbeerlijk zijn. De nationale overheid ziet de (economische) waarde van Brainport Eindhoven en steunt vanuit het ministerie van Economische Zaken het regionale vestigingsklimaat met een bedrag van 9 ton via het Fonds Economische Structuurversterking. Met deze steun erkent de rijksoverheid impliciet het belang van kunst en cultuur voor deze regio als belangrijke vestigingsvoorwaarde. Deze zogenoemde zachte waarden ziet Dona bij gebiedsontwikkeling in toenemende mate toegepast worden. De ontwikkelwereld komt van ver; de crisis heeft diepe gaten geslagen in het zelfvertrouwen. Ontwikkelaars zijn na zware jaren op zoek naar nieuwe waarden. Die zijn te vinden in kwaliteit en beleving. Uiteraard levert dat discussie op, want kwaliteit en beleving kosten ook gewoon geld.

Unieke kans

Concrete resultaten van de BIC zijn op dit moment nog niet te zien, maar de ambitie om hier iets bijzonders te maken is hoog. Of de natuurwetten straks daadwerkelijk op het terrein van de BIC te zien zullen zijn blijft spannend. Bij het ontwikkelen van de BIC speelt mee dat er geen sprake is van één eigenaar en ontwikkelaar, zoals bij universiteitscampussen wel het geval is. Dat maakt het lastiger om de verschillende partijen te overtuigen van de kans om hier iets uitzonderlijks te creëren. Het Beeldkwaliteitplan met de morfologische kaart van de natuurwetten wordt meegegeven aan de partijen die zich hier gaan vestigen. Dan wordt het

boeiend: laten zij zich inspireren en bieden zij een uniek werk-recreatiemilieu waar de openbare ruimte gaat fungeren als visitekaartje voor het werk dat zij doen? De tijd zal het leren. Glashelder is dat Eindhoven met de ontwikkeling van de BIC een unieke kans heeft om een onderscheidend werklandschap te ontwikkelen. Een plek die het doodgewone werken op een bedrijventerrein boven de dagelijkse bezigheden uit kan tillen. ●

Literatuur

- Juurlink [+] Geluk (2011) *High Tech Campus Eindhoven: beeldkwaliteitplan*. Rotterdam: Juurlink [+] Geluk.
Nefs, M. (2016) ‘Landschap als vestigingsvoorwaarde’. In: *Vakblad natuur bos landschap*, nr. 129, 45-48.

Internet

- www.brainport.nl/nieuws-ontwikkelingen/kabinet-erkent-met-investering-belangrijke-economische-positie-van-brainport-regio-eindhoven.